

(Əvvəlki 1-ci sah.)

Olmaq şairimizin bu şerinə Üzeyir Hacıbəyov qüdrəti, Qara Qarayev məharəti, Fikrət Əmirov incəliyi ilə musiqi bəstələnməli və bu məqsədlə müsabiqə elan olunmalıdır. Şairin şerlərinin geniş miqyasda təbliği, onun müxtəlif dillərə tərcüməsi davam etdirilməlidir. Böyük şairi böyütməyə ehtiyac yoxdur. Lakin müasir qloballaşma əsərində böyük miqyaslı şairi ona layiq səviyyədə təbliğ etməyə ehtiyac çoxdur.

Bizcə, Abdulla Şaiqin "Hamımız bir günəşin zərəsiyik" şeri öz məzmununa görə əsasən dörd bölmədən ibarətdir.

Onun I bölməsinə ilkin altı sətir daxildir. Dediymiz kimi, o altı sətirdə insanın həyatda hər cür zülm altında olması fikrini qabartmışdır.

Şerin II bölməsi onun ana xəttini təşkil edən 8 və 9-cu iki misralardır ki, burada insanların Allah-təalanın yaratdığı vahid məkanda Günəşin zərrəciklərindən ibarət olması ideyası öz əksini tapmışdır.

Şerin III bölməsinin 10-18-ci misralarında şair insanları bir-birindən ayıran təbii və antropogen amillərindən söhbət açır. Burada şair yazır ki, ilahinin vahid köklü övladlarını bir-birindən ayıran dil fərqi, məkandır, dindir, dövlətlərarası sərhədlərdir, okeanlardır, səhralardır, nehrəng dağ sistemləridir, Yer kürəsinin dörd cəhəti və eləcə də ədəvəldir! Şair bütün bu maneələri insanın qüdrəti, ağılı, zəkası, düşüncəsi qarşısında heç nə hesab edir. Çünki insan qüdrəti həyatda onun qarşısına çıxan bütün maneələri aradan qaldırmağa qə-

dirdir.

"Hamımız bir günəşin zərəsiyik" şerinin 10-18-ci misralarında oxuyuruq:

*Ayrırmaz bizləri təyiri-lisan,
Ayrırmaz bizləri təbdil-i-makan.
Ayrırmaz bizləri İncil, Quran,
Ayrırmaz bizləri səhəddi-şəhan.
Ayrırmaz bizləri ümranü-mühit,
Ayrırmaz bizləri səhreyi-bəsit.
Ayrırmaz: şərq, cənub, qərb, şimal.
Yetişər günü ədəvət daşımacaq.*

Doğrudan da, insan zəkası qarşısın-

BİR PLANETİN ÖVLADLARI

da heç bir qüvvə, təbii maneələr dayana bilməz. Son yarım əsr ərzində insanın ayağı yerdən üzülərək beşəriyyət tarixində ilk dəfə ay üzərində iz salmışdır. Belə bir qüdrətə malik insan üçün şairin saydığı maneələr əngələ çevrilə bilməz. Əgər zaman və məkən daxilində insan bir materikdən digər materikə, bir okeandan başqa bir okeana miqrasiya edə və ya vaxtı ilə ən uca dağ silsilələrini aşaraq düzənliyə enib, səhraların qaynar ağışundan çıxaraq tamam başqa iqlimə düşübsə, deməli, indi də həmin təbii amillər onların birləşməsi üçün əngəl olmamalıdır.

Şerin IV bölməsinin son dörd misrasında (19-22) şair insanlara vahid insanlıq ailəsində birləşməyi məsləhət görür, bununla bağlı müdrik bir şəxs kimi öyüd-nəsihət verir.

*Uzadın desti-ü-xüvvət sıxalım.
Rişeyi-zülmü, nifaqı yuxalım!
Qəlbimizdə yaşasın mehrü-vefa,
Verelim bir-birine desti-vefa.*

Qəlbi insanlığa məhəbbətlə dolu şəirin müdrikliyinə, uzaqqöranliyinə, beşəri düşüncəsinə və qayğısına diqqət əli uzatmağı, düşmənçiliyin və zülmün kökünü kəsməyi inadla tələb edir. Bu ülvü fikrin arxasında dostluq, dinclik, rahatlıq və sülh durur. Budur, beşəri humanizm, budur, insani qayğı və insani istinad nöqtəsi.

Abdulla Şaiqin şeri insanları beşəri əməllərlə, beşəri

düygülərlə yaşamağa çağırır. O insanların qəlbində "mehrü-vefa" yaşatmağa çalışır və bizlərlə bir-birimizə sədəqətə dost elini tövsiyə edir.

Azərbaycan oğlunun "Hamımız bir günəşin zərəsiyik" şerinin yazılmasından 90 il keçdikdən sonra Yer kürəsində yaşayan bütün insanlar qloballaşmaya can atırlar. Bu, bir daha Abdulla Şaiqin humanistliyinə, uzaqqöranliyinə, beşəriyyətinə parlaq sübutdur. Abdulla Şaiqə qoyulacaq abidənin pyedestali önünə onun mütləq beşəriyyətin himni ola biləcək:

*Hamımız bir yuva pərverdəsiyik!
Hamımız bir günəşin zərəsiyik!*

misralarını qızıl həflərlə həkk edərdim.

er kürəsi bildir. Onun varlığını təsdiq edən sakinlərin sayı isə 6 milyarddır. 50 il bundan əvvəl Yer kürəsində cəmi 2,5 milyard insan yaşayıb. BMT-nin proqnozuna görə bir əsrdən sonra — 2100-cü ildə bu rəqəm 14,4 milyarda çatacaq. Əgər Yer kürəsinin əhalisi bir-biri ilə məhrəbənə yaşamasa, gələcəkdə artmaqda olan əhalinin coğrafi yerləşməsinin nizamı pozulur. Munaqişələr olan yerdə çörək göyə çəkilir, rahatlıq əldən gedir.

XX əsrdə, hərbi cəhətdən güclənən bir dövlət — Almaniya iki dəfə dünyanı qan çanağına döndərib. Yalnız ikinci Dünya müharibəsində 55 milyon insan həlak olmuş, bir o qədər də adam yaralanmış, aclıq, əsəb gərginliyi keçirmiş, stres vəziyyətinə düşmüşdür.

Bəşəriyyət XXI əsrə sülh, əmin-amanlıq əsrini kimi görmək istəyir. Mehz buna görə də uzaqgörən alimlər tövsiyə edirlər ki, bütün Yer kürəsi əhalisi düşünlənmiş, hamı üçün vahid qanunlar əsasında yaşamaqdır. Hər bir dövlət diqqətə işlənilmiş qanunları öz ərazisində tətbiq edərsə, bütün ölkələrin xalqları bir-birinə yaxınlaşsın və dostlaşsın, beləliklə müharibə təhlükəsi sövşsür.

Bu gün bəşəriyyət qapalı cəmiyyətdən (faşizm, kommunizm) müəsis, açıq cəmiyyətə doğru gedir. Dünya sivilizasiyası qloballaşma prosesinə, informasiyaya və açıq cəmiyyətə doğru uğurla addımlayır.

Uzaq tarixi keçmişdən başlayaraq Azərbaycan xalqının qəlbində mərhəmət, qayğıkeşlik, rəhmətlik, əlaçılıq, qonaqpərvərlik, qonşuya hörmət hissi hökm sürür. Bu övlik xalqımız arasında bu gün də hakim mövqedə durur. Öz xalqının qədrini bilən, onu sevmən, bir-birinə arxa olan xalq digər xalqları da sevməyi və onlarla ən ali insani münasibət yaratmışdır.

Bizlərdən 13 əsr uzaqda duran Dədə Qorqud, 8-9 əsr zaman məsafəsində olan Nizami Gəncəvi və onlardan sonra gələn Füzüli, Xaqani və yüzlərlə Azərbaycan soylu digər mütəfəkkirləri də bəşəri idealları qəbul etmiş, onun təbliğatçıları olmuş, dinindən, dilindən, məkanından, dərisinin rəngindən asılı olmayaraq insanlığın hamısına bir nəzərlə — humanistcəsinə baxmışlar! Buna görə də azərbaycanlılar tarixən ədalətli və dözməmiş, terrorçuluğu pislə-

miş və ona qarşı çıxmışlar.

Azərbaycan mütəfəkkirlərinin, şair və yazıçıların əsərlərində olan bəşərilik, müasir ifadə ilə desək, qloballıq ənənəsi tarixin dərinliklərindən bu gündək nəsilə-nəslə keçərək gəlib bizlərə çatmışdır. Bu gün Azərbaycan Respublikası heç bir tərəddüd etmədən dünyada formalaşan qloballaşma prosesinə qoşulur və onun qanunlarını davamlı olaraq həyata tətbiq edir. XX əsrdə Birləşmiş Millətlər Liqasının, son-

Akademik BUDAQ BUDAQOV

BİR PLANETİN ÖVLADLARI

*Hamımız bir yuva pərvərdəsiyik!
Hamımız bir günəşin zərəsiyik!*

*Abdulla Şaiqın bu iki
mısrası yalnız öz
müasirlərinə
deyil, Yer kürəsində
yaşayan milyardlarla
insana ünvanlanmışdır.*

ralar isə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının yarınması dünyəvi dövlətləri qanunların vahid idarəçilik sistemi ilə tənzim edilmasına yönəlmişdir.

Bu xoş niyyət indiki dövrdə daha uğurla həyata keçirilir. Azərbaycanda qloballıq ideyasını təbliğ edən ən ali nümayəndəmiz görkəmli şair, ictimai xadim və yazıçı Abdulla Şaiq olmuşdur. Abdulla Şaiq uşağ balalarının bəyənmişliklə ənənəsinə sadiq qalaraq 1910-cu ildə yazdığı şeirlərdən birinin adını "Hamımız bir günəşin zərəsiyik" qoymuşdur.

Adətən şairlər çox şeir yazırlar. Lakin bu şeirlər arasında ələləri olurlar ki, onlar şairi yaşadığı dövrdən çıxaraçaq epozilyanın bəşəri məzmun daşıyan zirvəsinə qaldırır. Həm üfqi, həm də şaqul yüksəklik istiqamətli baxımından bəşəri məzmunlu şeir müəllifinə ancaq öz ölkəsində deyil, uzaq ölkələrdə də şərafət və şöhrət gətirir. Milli mövzuda yazılmış şeir şairi öz xalqı içərisində yaşadır. Bəşəri yükü önləyən şeir müəllifini ürəkəndüreyə köçürür, dildən-dilə çevirir, millətdən-millətə ötürür. Bu yolla şeirin dərin kök üzərində şaxələnen tağları əsrlər boyu ölkədən-ölkəyə, qitədən-qit-

təyə doğurulan.

Abdulla Şaiqın "Hamımız bir günəşin zərəsiyik" şeiri 22 sətirdən ibarətdir. Bəşəri ideyaları, peyğəmbəranə fikirləri sığan bu şeirdə bəyənmişlik və qloballıq ideyaları kök salmışdır.

Şeirin birinci altı mısrasında şair insanlığın zülmə yaşamasından, bir-birini qırıqlardan, uğursuz tələ sahibi olanlardan, ruhunu qaynar samu (sehra) küleyində yandırıb-yaxanlardan, qanlı həyat içərisində vumuxanlardan söhbət açaraq deyir ki, bizim də daxil olduğumuz bəşəriyyətin ən ali insani keyfiyyətləri unudulmuşdur.

Şair yazır:

*Əsrlərdən beri
zülme alışan,
Qan içən, qan
qusan, ey şər insan!*

*...Yaxdımı ruhunuzu badi-səum?
Görünürmü sizə xoş qanlı həyat?
Unutulmuş bəşəriyyət, heyhat!*

Bu mısralarda şair insanlığın acı ağrıları unuməşlədirilməş kəşidə, ən ali mürciət forması ilə bəşəriyyətə çatdırır.

Şair qanlı-qadali ömür sürənləri, müharibə edənleri, insanları dinc, sülh şəraitində yaşamaqdan sapdınları poetik dilə qamçılamaqla onları birliyə, canbır qəlib olmağa çağırır.

Şair daxil dünyəsində hökm sürən humanistliyi poetik dilə aşarışdaki iki mısra vasitəsilə inamla beyan edir:

*Hamımız bir yuva pərvərdəsiyik!
Hamımız bir günəşin zərəsiyik!*

Abdulla Şaiqın bu iki mısrası yalnız öz müasirlərinə deyil, Yer kürəsində yaşayan milyardlarla insana ünvanlanmışdır. Çünki onların hər birini ayrılıqda və hamısı bir yerdə bir evin — Yer kürəsinin sakinləridir və onların hər biri günəşin zərəciyəkdir. Bütün bəşəriyyət bir evdən — Yer kürəsindən dünyəyə gəlir, böyüyür, həyata atılır, pərvəzlanır. Onların hər biri Günəşdən bizzə — Yer kürəsinə gələn günəşin və günəş hərəretinin övlətdandır.

Abdulla Şaiqın yuxarıda oxucuya xatırlatdığımız iki mısrası Yer kürəsinə səpələnmiş insanları hər birini bir-birinə bağlayan və onları birliyə çağırən bəşəri himndir. "Hamımız bir yuva pərvərdəsiyik! Hamımız bir günəşin zərəsiyik" fikri indiki qloballaşmaya doğru gələn bəşəriyyətin qabaqcıl özeyinin himnidir.

(Arđi 2-ci səh.)